

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI
MEKTEPKE SHEKEMGI HÁM MEKTEP BILIMLENDIRIW
MINISTRIGI QÁNIGELESTIRILGEN BILIMLENDIRIW
MÁKEMELERI AGENTLIGI QASÍNDAGÍ PEDAGOGIKALÍQ
SHEBERLIK HÁM XALÍQARALÍQ BAHALAW
ILIMIY-ÁMELIY ORAYÍ**

**ULÍWMA ORTA HÁM MEKTEPTEN TÍSQARÍ BILIMLENDIRIW
SHÓLKEMLERI QARAQALPAQ (MÁMLEKETLIK) TILI OQÍW PÁNI
OQÍTÍWSHÍLARÍN ATTESTACIYADAN ÓTKERIW USHÍN QÁNIGELIK
SÍNAĞÍNDÁ PAYDALANÍLATUĞÍN TEST TAPSÍRMALARÍ
SPECIFIKACIYASI**

MEKTEPKE SHEKEMGI, ULÍWMA ORTA HÁM MEKTEPTEN TÍSQARÍ BILIMLENDIRIW MÁKEMELERI PEDAGOG KADRLARÍN ATTESTACIYADAN ÓTKERIW USHÍN QARAQALPAQ TILI PÁNINEN QÁNIGELIK SÍNAĞÍ TAPSÍRMALARÍ SPECIFIKACIYASÍ

Bul spesifikaciya qaraqalpaq tili páninen ulıwma orta bilimlendiriw mákemeleri oqıtıwshıların attestaciyadan ótkeriw qánigelik sınağında paydalanılatuğın test tapsırmalarınnıń mazmunı, dúzilisi, túri, forması, bahalaw kriteriyası talaplardı ózinde sáwlelendiredi.

I. Ulıwmalıq principler

Bahalaw maqseti – talabannardıń qaraqalpaq tili pání hám pedagogika, qaraqalpaq tilin oqıtıw metodikası hám kásiplik standartlar boyınsha teoriyalıq bilimleri, ámeliy kónlikpe hám kompetenciyanıń kompleksli bahalaw. Usı bahalaw nátiyjeleri tiykarında pedagog kadrlar attestaciyasına qabıl etiletuğın qararlar valid (tiykarlangan) bolıwın támiyinlew maqsetinde bahalawdıń barlıq basqıshlarında validlik, isenimlilik, ádalat hám ashıqlıq-áshkaralıq principlerine ámel etiliwi támiyinlenedi.

II. Normativlik tiykarlar

1. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń “Mektepke shekemgi hám mektep bilimlendiriwi ministrligi hám onıń sistemasındaǵı shólkemler jumısın nátiyjeli shólkemlestiriw is-ilajları haqqında” 2023-jıl 26-maydaǵı PP-79-sanlı Pármanı.

2. Ministrler Keńesiniń 2021-jıl 17-sentyabrdegi “Mektepke shekemgi, ulıwma orta, orta arnawlı, professional hám mektepten tısqarı bilimlendiriw mákemeleri pedagog kadrların attestaciyadan ótkeriw tártibin jetilistiriw is-ilajları haqqında”ǵı 572-sanlı Qararı.

3. Ózbekstan Respublikası Ministrler Keńesiniń 2023-jıl 29-dekabrdegi “Mektepke shekemgi, ulıwma orta, orta arnawlı, professional hám mektepten tısqarı bilimlendiriw mákemeleri pedagog kadrların attestaciyadan ótkeriw tártibiniń jetilistiriliwi múnásibeti menen Ózbekstan Respublikası Ministrler Keńesiniń “Mektepke shekemgi, ulıwma orta, orta arnawlı, professional hám mektepten tısqarı bilimlendiriw mákemeleri pedagog kadrların attestaciyadan ótkeriw tártibin jetilistiriw haqqında” 2021-jıl 17-sentyabrdegi 572-sanlı qararına ózgeritiw hám qosımshalar kirgiziw haqqında”ǵı 692-sanlı Qararı.

III. Bahalawdıń dúzilisi

Qaraqalpaq tili pání muǵallimleri ushın qánigelik páninen 35, kásiplik standartlardan 5, pedagogikalıq sheberlikten 10, jámi 50 test tapsırması usınıladı hám ulıwma test tapsırmasın orınlaw ushın ortasha esapta 105 minut waqıt berilgen. Bunda jabıq test tapsırmalarınan (*yaǵnıy durıs juwaptı talap etiwshi test tapsırmaları (Y1), sáykesletiwdi talap etiwshi test tapsırmaları (Y2) hám izbe-izlikti*

talap etiwshi test tapsırmaları (Y3) paydalanıladı.

Test tapsırmaların mazmunı, bahalanatuǵın bilim hám kónlikpeler boyınsha bólistiriliwi

1-keste

Mazmunı	Bilim hám kónlikpeler	Testler sanı
1. QARAQALPAQ TILI		35
1.1. Oqıw sawatxanlıǵı (1 – 12 sorawlar)		
İlimiy-jámáátlik tekstti oqıp túsiniw	– tekst mazmunına sáykes maǵlıwmattı anıqlaw; – teksttegi tanıs emes sózlerdiń túsindirmesin túsiniw; – tekst bólimleri arasındadı mazmun baylanıslılıǵın ańlaw; – tekstte qollanılǵan leksika-morfologiyalıq birliklerdiń stilistikasın túsiniw; – teksttegi fakt hám pikirdi parqlaw; – maǵlıwmatlardı ulıwmalastırıw, procesler izbe-izligin hám sebep-aqıbetin ańlaw.	6
Kórkem tekst talqısı (proza, lirika, drama)	– tekst mazmunına sáykes tema tańlay alıw; – úzindi tiykarında obrazlarǵa táriyip beriw; – tekstten alınǵan úzindiniń ulıwmalıq mazmunın túsiniw; – ashıq aytilmaǵan pikir hám ideyalardı ańlaw; – tekst kompoziciyasın talqılaw.	6
1.2. Tilden ámeliy paydalanıw (13 – 23 sorawlar)		
Sóylew hám imla	– sóylew hám imladaǵı hár túrlilikti anıqlay alıw; – imlalıq jaqtan durıs jazılǵan sózlerdi anıqlay alıw; – bas háripler, túbir hám qosımtalar, qosılıp hám ajratıp jazıw, sızıqsha menen jazıw sıyaqlı imla qaǵıydaların biliw, paydalana alıw; – fonetikalıq ózgerisler (sesler arttırılıwı, almasıwı hám túsiwi)di ajırata alıw;	6
Punktuaciya	– jazıwda irkilis belgilerin (soraw, úndew, kóp noqat; útir, sızıqsha, qos noqat; noqatlı útir, qawıs, tırnaqsha) durıs qollana alıw;	2
Stilistika	– qosımtalardıń konteksttegi wazıypasın túsiniw, ajratıw hám durıs qollanıw; – sózlerdiń konteksttegi mánisi hám wazıypasın túsiniw, ajratıw hám durıs qollanıw;	3
1.3. Til teoriiyası hám lingvistikalıq tallaw (24 – 35 sorawlar)		

Lingvistikalıq tallaw	– tekst (gáp)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili fonetikalıq normaları tiykarında tallaw; – tekst (gáp)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili leksikalıq normaları tiykarında tallaw; – tekst (gáp)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili morfemalıq normaları tiykarında tallaw; – tekst (gáp)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili morfologiyalıq normaları tiykarında tallaw; – tekst (gáp)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili sintaksislik normaları tiykarında tallaw;	12
------------------------------	---	----

Kásip standartları hám pedagogikalıq sheberlikten dúziletuǵın test tapsırmalarınıń mazmun tarawı hám bahalanatuǵın bilim hám kónlikpeler boyınsha bólistiriliwi

2-keste

1. KÁSIP STANDARTI (36 - 40-sorawlar).		5
1.1. Kásiplik standartlar	- pedagogtıń kásiplik standartları (oqıw procesin rejelestiriw, bilimlendiriw nátiyjeliligini támiyinlew, ózlestiriwdi bahalaw hám qayta baylanıstı usınıw, tárbiyalıq jumıstı shólkemlestiriw, qawipsiz rawajlandırıwshı bilimlendiriw ortalıǵın jaratıw hám támiyinlew, ózin-ózi rawajlandırıw hám kásiplik ósiw, kásiplesler hám bilim alıwshılardıń ata-anaları menen birge islesiw)ni biliw hám pedagogikalıq jaǵdaylarda qollay alıw	5
1. PEDAGOGIKALÍQ SHEBERLIK (41-50-sorawlar)		10
2.1. Ulıwma pedagogika	- pedagogika, didaktika, tárbiya hám jas psixologiyasınıń tiykarǵı túsinikleri hám kategoriyaları, pedagogikalıq kózqaraslar hám tálim paradigmaların biliw hám berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlay alıw; - pedagogikanıń principlerin (sanalılıq hám belsendilik, kórgizbelilik, sistemalılıq hám turaqlılıq, ilimiylik, teoriya hám ámeliyat birligi hám basqalar) biliw hám berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlay alıw; - tárbiya hám onıń túrlerin biliw, bir-birinen parıqlaw hám berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlay alıw; - sabaq hám onıń túrleri (jańa bilim beriw sabaǵı, bekkemlew sabaǵı, tákirarlaw hám ulıwmalastırıw sabaǵı, qadaǵalaw (tekseriw) sabaǵı, aralas sabaq; lekciya sabaǵı, sawbetlesiw sabaǵı, ámeliy sabaq, laboratoriya sabaǵı, óz betinshe jumıs sabaǵı; dástúriy sabaq, dástúriy emes sabaq hám basqalar) dı biliw, sabaqtı rejelestiriw, shólkemlestiriw hám klasstı basqarıw jantasıwların anıq jaǵdaylarda qollay alıw, bilim beriw procesin rejelestiriw hám basqarıw, mashqalalı jaǵdayda durıs qarar qabıl etiw;	7

	- klass basshısınıń huqıq hám májbúriyatların biliw, klass hújjetleri menen isley alıw, olardı júrgiziwde durıs izbeizlikke ámel etiw, klass jámaátın durıs qalıplestiriw, qarım-qatnasta pedagogikalıq etika qağıydalarına ámel etiw, atanalardı menen birge islesiwdiń nátiyjeli formaların tańlaw, mashqalalı jaǵdayda eń maqul strategiyalıq jantasıwdı qollanıw; - pedagogikalıq etika, sóylew, texnika, dóretiwshilik, pedagogikalıq ádep, bilimlilik/kompetentlilik, qatnas mádeniyatı, takt/ádeplilik, kreativlik, refleksiya hám kásiplik ósiw tiykarların biliwi hám berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlay alıwı; - pedagogikalıq qábilet hám onıń túrlerin (didaktikalıq qábilet, akademiyalıq qábilet, perseptiv-pedagogikalıq qábilet, sóylew mádeniyatı, bahalaw mádeniyatı, texnologiyalıq mádeniyat, shólkemlestiriwshilik qábileti, kommunikativlik qábilet, avtoritarlıq qábilet hám basqalar) biliw hám anıq jaǵdaylarda qollay alıw, - bilimlendiriw texnologiyaların (joybargá tiykarlangan bilimlendiriw, mashqalalı bilimlendiriw, birgeliktegi bilimlendiriw, evristikalıq bilimlendiriw, shaxsqa baǵdarlangan bilimlendiriw, interaktiv bilimlendiriw, differencial bilimlendiriw, integral bilimlendiriw, oynalı bilimlendiriw, inklyuziv bilimlendiriw hám basqalar) biliw hám jaǵdaylarǵa sáykes keletuǵının tańlay alıw; - bilimlendiriwde bahalawdıń tiykarǵı túsiniqlerin biliw (bahalaw maqseti, principi, jantasıwları, bahalaw túrleri (formativ, diagnostikalıq, summativ bahalaw), metod hám texnologiyaları, quralları), berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlaw hám bahalaw boyınsha qabıl etilgen qararlardıń berilgen jaǵdayda sáykesligin bahalaw; - sanlı sawatlılıq, jasalma intellekt, zamanagóy málimleme-kommunikaciya texnologiyaları, sanlı platformalar (emaktab.uz hám basqalar) hám resurslarınan (Microsoft Office programmaları, internet tarmaǵınan) paydalanıwdı biliwi.	
2.2. Qaraqalpaq tili pání oqıtıw metodikası	- pán mazmunı tarawın oqıtıw kózqarasları, metodikası, oqıtıw usılları hám metodların biliw hám parıqlaw, berilgen jaǵdayǵa sáykesin tańlaw, sonday-aq, oqıtıw boyınsha berilgen bilimlendiriw jaǵdayına tiyisli qabıl etilgen qararlardı bahalaw.	3

Test tapsırmaların dúziwde paydalanılatuǵın tekstlerge qoyılatuǵın talaplar tómendegi kestede sáwlelengen:

Tekstlerge qoyılatuǵın talaplar

T/n	Tekstler	Mazmunlıq talaplar	Muǵdarlıq talaplar
1	Ilimiy-jámáátlik tekst	<i>Akademiyalıq stilde jazılǵan, belgili bir tarawǵa arnalǵan, keń auditoriyaǵa (qánigesi emeske de) mólsherlengen, grafikalıq elementlerdi de óz ishine alǵan ilimiy-jámáátlik tekst (test tapsırıwshı ushın tanıs emes, ámeldegi sabaqlıqlarǵa kirgizilmegen)</i>	350-500 sóz
2	Kórkem tekst	<i>Qaraqalpaq tilinde jazılǵan (yaki awdarma islengen) kórkem tekst (prozalıq yaki dramalıq shıǵarmadan úzindi) (test tapsırıwshı ushın tanıs emes, ámeldegi sabaqlıqlarǵa kirgizilmegen)</i>	350-500 sóz

Test tapsırmalarınń kognitiv kónlikpeler boyınsha bólistiriliwi tómendegi kestede sáwlelengen:

Kognitiv kónlikpelerdiń bólistiriliwi

Q/t	Kognitiv dáreje	Túsindirmesi	Test sani
1	Biliw	Pánge tiyisli teoriyalıq maǵlıwmatlar, terminler, qaǵıydalar, túsiniqlerdi eslep qalıw, olardıń mazmunı, maqseti hám qollanılıwın túsiniw	8
2	Qollanıw	Bilim, túsiniq hám proceduralardı jańa (tanıs emes) kontekstlerde qollana alıw	35
3	Pikirlew	Faktler, dáliller, pikirlerdi salıstırıw, talqılaw, boljaw hám juwmaq(lar) shıǵarıw	7

IV. Bahalaw kriteriyası

Test tapsırıwshınıń ulıwma balın (raw score) esaplaw ushın hár bir durıs juwap ushın 2 ball, nadurıs juwap ushın 0 ball beriledi. Maksimal ball 100 baldı quraydı.

V. Imtixan tártibi

Qadaǵan etilgen qurallar: imtixan waqtında mobil telefon, aqıllı saat, planshet yaki elektron esletpelerden paydalanıw qatań qadaǵan etiledi.

Tártip hám intizam: nusqa kóshiriw, járdem soraw yaki járdem beriw, imtixan dawamında sóylesiw, ruqsatsız shıǵıw sıyaqlı jaǵdaylar qadaǵan etiledi.

Baqlawshı tártip buzıwshılıqtı anıqlaǵanda, onı rásmiylestirip, tınlawshını testten shetlestiredi hám nátiyjesi biykarlanadı.

VII. Usınis etiletuǵın tiykarǵı ádebiyatlar

Aytıp ótiw orınlı, test tapsırmalarınǵın mazmunı tómendegi usınis etilgen ádebiyatlarda sáwlelengen mazmun, principler hám kózqaraslar menen sáykeslendiriledi. Talabanlar usı tiyisli ádebiyatlar mazmunın yadlaw arqalı joqarı ball alıwdı kútpewi kerek. Usınis etilgen ádebiyatlar qánigelik sınaqlarına tayarlıq kóriw deregi sıpatında xızmet etedi.

Qaraqalpaq tili

1. 2-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. G.X.Jumasheva. – Nókis: “Bilim”, 2019.
2. 3-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. G.X.Jumasheva. – Nókis: “Bilim”, 2019.
3. 4-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. I.Pirimjarova, A.Nauruzbaeva, A.Embergenova. – Nókis, “Bilim”, 2019.
4. 5-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. A.Dáwletov, Z.Ayjanova, G.Dáwletova, X.Atabaev. – Nókis, “Bilim”, 2019.
5. 6-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. A.Dawletov, A.Nauruzbaeva, A.Ótemisov, Z.Ayjanova. – Nókis, “Bilim”, 2019.
6. 7-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. M.Dawletov, A.Abdiev, G.Abishov, A.Dawletova. – Nókis, “Bilim”, 2019.
7. 8-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. M.Dáwletov, Sh.Allaniyazova, D.Seytqasimov, A.Dawletova. – Nókis, “Bilim”, 2019.
8. 9-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. A.Bekbergenov, G.Mámbetnazarova, Q.Bekbergenov, A.Reypnazarov, J.Uspanova. – Nókis, “Bilim”, 2019.
9. 10-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. Sh.Abdinazimov, A.Abdiev, J.Táńirbergenov. – Nókis, “Qaraqalpaqstan”, 2019.
10. 11-klass. Qaraqalpaq tili sabaqlıǵı. Z.Ismaylova, B.Turımbetov, A.Dawletova. – Nókis, “Qaraqalpaqstan”, 2019.

Qosımsha ádebiyatlar:

“Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili. Sintaksis” – A.Dáwletov, M.Dáwletov, M.Qudaybergenov. Nókis, “Bilim” baspası, 2009.

“Qaraqalpaq tiliniń orfografiyalıq sózligi” – M.Dáwletov, Sh.Abdinazimov. Nókis, “Bilim” baspası, 2020.

“Qaraqalpaq tiliniń túsindirme sózligi” – Avtorlar jámaáti. Bas ilimiy redaktor Sh.N.Abdinazimov. Nókis, “Qaraqalpaqstan” baspası, 2023.

“Qaraqalpaq tiliniń frazeologizmler sózligi” – Q.Paxratdinov, Q.Bekniyazov. Nókis, “Qaraqalpaqstan” baspası, 2018.

K.Q.Orazımbetov. “Qosıq teoriyası” – Tashkent, 2010.

VII. Pedagogikalıq sheberlik hám kásip standartı boyınsha derekler

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Sabaqlıq. - Tashkent: Fan va

texnologiyalar, 2018. - 528 b.

2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Sabaqliq, - Tashkent: "Bayoz" baspası, 2025. - 504 b.

3. Tolipov Ó., Roziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Oqiw qollanba. - Tashkent: "Innovaciya-ziyo" baspası, 2019. - 276 b.

4. Sh. Abdiraimov v.b. Ta'limda baholash va monitoring asoslari. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.

5. Uliwma orta bilim beriw mektep oqıtıwshısı kásiplik standartı.

*Esletpe: test tapsırmalarınıń mazmunı usınıs etilgen ádebiyatlarda sáwlelendirilgen mazmun, princip hám kózqaraslar menen sáykeslendiriledi, biraq test tapsırmaları tikkeley dereklerden alınbaydı. Mamanlıq sınagına tayarlıq kóriw procesinde usınıs etilgen ádebiyatlar eslep qalıw deregi sıpatında xızmet etiwden góre, ulıwma kásiplik tayarlıqtı bekkemlewge qaratılğan.